

Studier i materiell folkkultur

Under några decennier har den materiella folkkulturen haft en undanskymd plats inom etnologin.¹ Föremål har närmast hört till museernas verksamhetsområde medan forskningen i övrigt berört andra genrer. I en samlingsvolym med artiklar av FD Teppo Korhonen presenteras emellertid nu hur värderingar och föreställningar kan komma till uttryck via föremål av olika slag. För den som likt mig tillhör en generation som varken under studierna eller senare i någon större utsträckning kommit i kontakt med traditionell etnologisk föremålsforskning, erbjuder boken nya perspektiv trots att artiklarnas innehåll inte är direkt nydanande.

Bokens inledande kapitel är en noggrann översikt som redogör för föremålsforskningens milstolpar. Introduktionen utgår från 1800-talets mitt och tar även upp tidiga verk som inte direkt kategoriserats som föremålsforskning. Evolutionistiska och typologiska metoder spreds till ämnet från naturvetenskaperna via arkeologin. Överhuvudtaget var den tidiga forskningen ofta tvärvetenskaplig eller åtminstone gränsöverskridande. Mellan språkvetare och etnologer har det länge funnits en länk som fick sin början med Wörter und Sachen-metodens tillkomst. Ett intressant påpekande som Korhonen lyfter fram är att den här metoden aldrig slog igenom i Sverige medan den spelat en viktig roll i Finland. I Finland fanns nämligen ett samband mellan språkvetenskapen och etnologin ända till 1970-talet. Studier i finska språket inkluderade obligatoriska grundstudier i etnologi eller folkloristik. Nationella aspekter har knutits till finska språket av historiska orsaker.

Korhonen behandlar trender inom föremålsforskningen fram till våra dagar och blickar också framåt med förslag om hur genren kan komma att utvecklas. Inledningen fungerar bra som en lärdomshistorisk överblick och speciellt den omfattande litteraturföreteckningen är värd att hålla i minnet för den som söker centrala verk inom ämnet.

1. Teppo Korhonen. *Tekniikka, taidetta ja taikauskoa. Kirjoituksia aineellisesta kansankulttuurista.* (Tietolipas 162.) Helsinki 1999.

Förövrigt består boken av elva artiklar som behandlar olika föremål, symboler, byggnadskultur etc. Det framgår inte om artiklarna publicerats tidigare på annathåll. "Käppen och staven som symboler för makt och misär" behandlar värderingar och föreställningar som är anknutna till dessa två föremål under en lång tidsrymd. Hänvisningarna sträcker sig från 600-talet fram till nutid i ett europeiskt perspektiv. I artikeln "Husbondens stol som mikrorevir" använder Korhonen däremot sig av ett frågelistmaterial som han samlat in via Museiverket. Här kommer informanterna till tals med hjälp av riklig citatanvändning.

Det är framförallt Korhönens källor och materialanvändning som är värda att notera. Han använder sig av bildkonst, kyrkomålningar, fotografier, postkort, spridningskartor, teckningar och teckningsmaterial inte enbart som illustrationer utan som källor och argument för analysen. Då intresset för den materiella kulturen som forskningsobjekt varit låg, är det också som om de visuella källorna förbigåtts till stor del. Korhonen påpekar själv att den ikonografiska metoden, som är allmän inom konstvetenskapen, egentligen slog igenom först i början av 1980-talet inom etnologin. Då tillkom begreppet bildlore. I en artikel om påskkortens goda och onda symboler analyserar Korhonen kortens motiv och går systematiskt igenom de olika symbolernas innebörd. Studierna om ryggsäcken, skäran eller borrskaftet är mer deskriptiva redogörelser för bruksföremålens utveckling och spridning.

Bokens sista kapitel omfattar två artiklar om byggnadskultur. Intressant läsning är hur geografiska förhållanden påverkar tillgången på byggnadsmaterial och därmed hela byggnadsskicket utformning. Också en teoretisk diskussion förs om hur ett föremål, en produkt, skapas av faktorer som kompetens och kontext. Som exempel för resonemanget om byggandet och "tankens grammatik" fungerar farstuvisten, ett "föremål" som Korhonen ingående behandlat i sin doktorsavhandling.

Korhönens användning av bildmaterial har redan berörts men också källmaterialet i övrigt kan noteras. Vid många institutioner och arkiv finns stora mängder av traditionsmaterial som samlats in men som aldrig

utnyttjats för forskning. Det är därför positivt att också andra än de mest centrala arkiven och museerna finns upptagna i artiklarnas källförteckningar. Även i det

avseendet kan boken kanske inspirera en yngre forskargeneration att närma sig redan insamlat material ur nya synvinklar.

Yrsa Lindqvist